Informačný list predmetu

Akademický rok 2026/2027

Vysoká škola	Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave
Fakulta	FSV UCM
Kód predmetu	UPVVS/MMVS/BcD/051/25
Názov predmetu	Občianska spoločnosť
Rozsah	2P
Počet kreditov	3
Vyučujúci	PhDr. León Richvalský, PhD. (prednášajúci)

Podmienky na absolvovanie predmetu

Účasť na prednáškach je povinná. Predmet je ukončený na základe:
• Priebežného hodnotenia vo forme vypracovaného zadania (50%)
• Záverečnej písomnej skúšky (50%).
Klasifikačný stupeň bude určený na základe stupnice (v %):
A (100 – 92), B (91 – 83), C (82 – 74), D (73 – 65), E (64 – 56), Fx (55 a menej).

Výsledky vzdelávania

vysvetlí základné pojmy, teoretické prístupy a koncepty občianskej spoločnosti a objasní jej postavenie a význam v demokratickom a právnom štáte;
• interpretuje historický vývoj občianskej spoločnosti na Slovensku a identifikuje kľúčové udalosti, procesy a aktivity, ktoré ovplyvnili jej formovanie a súčasnú podobu;
• rozlišuje jednotlivé formy a prejavy občianskej spoločnosti, najmä mimovládne neziskové organizácie, dobrovoľníctvo, občiansky aktivizmus a ďalšie formy občianskej participácie;
• orientuje sa v základnom legislatívnom rámci upravujúcom fungovanie občianskej spoločnosti v Slovenskej republike a vysvetlí jeho význam pre činnosť jej jednotlivých aktérov;
• analyzuje vzťahy medzi občianskou spoločnosťou, štátnou správou a samosprávou a posudzuje možnosti občianskych aktérov vstupovať do procesov verejného rozhodovania a fungovania samospráv;
• porovnáva vybrané charakteristiky, podmienky a formy fungovania občianskej spoločnosti v domácom a zahraničnom prostredí a interpretuje ich spoločné a rozdielne znaky;
• vyhodnocuje aktuálne problémy, výzvy a spoločenské situácie ovplyvňujúce fungovanie občianskej spoločnosti a formuluje vecne podložené závery o ich príčinách a dôsledkoch;
• dokáže rozpoznať možnosti vlastného občianskeho zapojenia, kriticky posúdiť verejne komunikované spoločenské problémy a primerane využívať princípy občianskej participácie a dialógu v každodennom živote.

Stručná osnova predmetu

1. Základné definície a pojmy v oblasti občianskej spoločnosti.
Teoretické vymedzenie občianskej spoločnosti, jej základných znakov, funkcií a aktérov, jej postavenie vo vzťahu k štátu, trhu a jednotlivcovi.
2. Domáce a zahraničné koncepty občianskej spoločnosti.
Charakteristika vybraných domácich a zahraničných teoretických prístupov k občianskej spoločnosti a porovnanie ich základných východísk a interpretačných rámcov.

3. Historický vývoj občianskej spoločnosti v podmienkach SR.
Analýza vývoja občianskej spoločnosti na území Slovenska so zameraním na politické, spoločenské a historické faktory ovplyvňujúce jej formovanie.
4. Najvýznamnejšie prejavy a aktivity občianskej spoločnosti v histórii modernej SR.
Charakteristika vybraných občianskych iniciatív, hnutí, združení a iných foriem občianskej participácie, ktoré významným spôsobom ovplyvnili spoločenský a politický vývoj modernej Slovenskej republiky.
5. Súčasná podoba a prejavy občianskej spoločnosti.
Analýza aktuálnych foriem občianskej spoločnosti, občianskeho združovania a ostatných spôsobov zapájania občanov do verejného života.
6. Komparácia domácej a zahraničnej občianskej spoločnosti.
Komparatívna charakteristika podmienok fungovania, podoby a miery občianskej participácie v Slovenskej republike a ďalších vybraných krajinách.
7. Legislatíva upravujúca občiansku spoločnosť a jej fungovanie v SR.
Prehľad a interpretácia základnej legislatívy upravujúcej združovanie občanov, fungovanie mimovládnych neziskových organizácií a ďalšie formy občianskej participácie.
8. Neziskový sektor ako oblasť rozvoja občianskej spoločnosti.
Charakteristika neziskového sektora, jeho základných organizačných foriem, funkcií, spôsobov financovania a významu pri zabezpečovaní verejnoprospešných a občianskych aktivít.
9. Mimovládne neziskové organizácie v kontexte komunikácie občianskej spoločnosti s verejnou a štátnou správou.
Analýza postavenia mimovládnych neziskových organizácií vo vzťahu k orgánom verejnej a štátnej správy, vrátane mechanizmov komunikácie, spolupráce, participácie a presadzovania verejných záujmov.
10. Občianska spoločnosť a jej vplyv na fungovanie samospráv.
Charakteristika foriem zapájania občanov, občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií do rozhodovacích procesov na miestnej a regionálnej úrovni.
11. Aktuálne problémy a výzvy v oblasti rozvoja a fungovania občianskej spoločnosti.
Analýza súčasných faktorov ovplyvňujúcich rozvoj občianskej spoločnosti, najmä miery participácie, financovania, legislatívy, komunikácie s verejnými inštitúciami a udržateľnosti občianskych aktivít.
12. Občianska spoločnosť a jej význam počas mimoriadnych udalostí a humanitárnych kríz.
Analýza úlohy občianskych iniciatív, dobrovoľníkov a mimovládnych organizácií pri poskytovaní pomoci a podpory a spolupráci s verejnými inštitúciami počas mimoriadnych udalostí a humanitárnych kríz.

Druh, rozsah, metódy a pracovná záťaž študenta

Typ predmetu (P, PV, V): PV – povinne voliteľný
Odporúčaný rozsah výučby (v hodinách): 2/0 (prednáška/seminár)
Metóda štúdia: prezenčná
Forma štúdia: denná

Odporúčaná literatúra

• MAJCHRÁK, J., STREČANSKÝ, B., BÚTORA, M. (eds.) Keď ľahostajnosť nie je odpoveď. Príbeh občianskeho združovania na Slovensku po páde komunizmu. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2004. 398 s. ISBN 80-88935-73-3.
• MESEŽNIKOV, G., STREČANSKÝ, B. (eds.) Občianska spoločnosť na Slovensku. Krízy, križovatky, výzvy. Bratislava : Inštitút pre verejné otázky, 2017. 110 s. ISBN 978-80-89345-61-8
• PLICHTOVÁ, J. (ed.) Občianstvo, participácia a deliberácia na Slovensku: teória a realita. Bratislava : VEDA, 2010. 610 s. ISBN 978-80-224-1173-8
• RICHVALSKÝ, L. Vybrané aspekty občianskeho sektora: fungovanie občianskych združení v trnavskom regióne. Trnava : FSV UCM, 2021. 163 s. ISBN 978-80-572-0223-3
• VAJDOVÁ, T. Česká občanská společnost 2004: po patnácti letech rozvoje. Praha : Akademické nakladatelství CERM, 2005. 119 s. ISBN 80-7204-379-X

Jazyk, ktorého znalosť je potrebná na absolvovanie predmetu

slovenský, český